

Odol batek errayak
dizkigu bustitzen,
itzkuntz batian denak
gerade mintzatzen,
oitura garbi berak
ditugu gordetzen...
¡beraz, nere anayak
ditut nik agurtzen...!

Arrera on bat egin
nere agurrari,
t'erregutu umilki
Zeruko Aitari,
osasuna deyola
Euskaldun denari
ala Español eta
berdiñ Frantzesari.

ENRIKE ELIZECHEA.

1903

Euskal-itz jostaldien Batzarrea

(Euskal-festen XXII garren urtea)

GERRA TA PAKIA

Ogei ta bost pezetako aldeera eta bitezarra Irun-en irabazitako moldaera

Egun dena igaro
nuen mendietan
ikusirik jarrita
beren tontorretan,
edertasun aundiak
atze-aurrietan
erri, baso, baserri,
soro, zelayetan,
batean bukatzeko
inguru denetan,
Jechi nitzan, penakin,
menditik kalera
sartu banitz bezela
kartzela batera;
afaldu ta ondoren

joan nitzan oyerá,
mendiko neke ayek
anchen utzitzera,
obeto esateko
deskansatutzera.

Sartu nitzan oyeán
eta artu luak,
(kanta bearrík ez du
gizon nekatuak).
Berriz ditut ikusten
nik lengo lekuak,
¡baña...! ¡ez zori gaiztoz
len bezelakuak,
baizik ordu guchiyan
arrunt mudatuak!

Begiraka jartzen naiz
ezker-eskuyera,
lenbizi urrutira
ta gero urrera.
eta ikusirikan
beti gauza bera,
¡sartu zan naigabe bat
nere biotzera...!
zer ikusi nituen
nua esatera.

Lenagoko baserri
politak, churiak,
agertzen dira orain
suakin erriak;
an ez dago besterik,
paret eroriak.
aurcho gabe arkitzen
dira atariak,
t'andik aldegiñ dute
chori kantariak.

Desagertu dirade
lengo sagastiak...
¿non dira eche aurreko
inchaurre, gereziak...?
Noizpait etorririkan
jaun kaltelariak,
berekin zituztela
soldadu taldiak,
purrakatu zituzten
aizkoraz guztiak.

Zelayetan ez dago
arto ta garirik,
ez ere soruetan
belarcho berderik,
baratz politak daude
oso igarturik,
eche ondoan ez da
ageri metarik,

ez eta len bezela
pagota pillarik.

Menditikan errira
jechi nitzanian...
jura kuadrúa jarri
zitzaidan aurrian...!
unie chiki gasuak
amen magalian,
andre denak negarra
begien ertzian,
t'aiton amonak pena
aundien erdian.

Gero ditut ikusten
gizonak, ez zarrak,
izandu ziradenak
pizkorak, azkarrak...
¡batzuek... anka-motzak!
¡bestiak... elbarrak!
¡zerk erakarri ditu
orlako negarrak..!
—Aiton zar batek dio:
¡gerrak, gazte, gerrak!

Gu emen bizi giñan
guztiak pakian,
gerra zikiñ au sortu
zuten bitartian;
¡orain...! ¡andriak ez du
senarrik echian...!
¡gurasoak semerik
ez du bazterrian...!
¡senideak tiroka
elkarren artian...!

Batzuek nai zutela
errege paratu...
bestiak... etzirala
arrekin kontentu,
ta... ¡gizon azkarrenak
ill ta lurperatu...!

¡bestiak sekulako
oso elbarritu...!
¡mendi, kale, baserri,
guztiak ondatu!

Albisti denak dira
chit negargarriyak,
ondatu ta gelditu
dirade erriyak;
toki denetan dira
egiñ pikardiyak,
kalte aundiya dute
maister-nagusiyak,
sekulako lur jo-ta
gerade guzigak.

¡Betiko galdu ditut
nere lau semeak...!
¡orri... erre dizkate
bere bi echeak...!
¡umeak aitik gabe...!
alargun andreak...!
¡jarrasatuak oso
mendi ta kaleak...!
¡orra gerrak ekarri
ditun mesedeak...!

Penaturik joan nitzan
oso urrutira...
Noizpait allegatzen naiz
dierri berrira,
ta jartzen naizenian
berari begira,
kalietara oraiñ...
gero baserrira...
atsegiñ bat sartu zan
biotzan erdira.

Zuaitz ederrez mendi
denak estaliak,
frut'arbolen adarrak
frutakin betiak,

zelai abek artoa,
garia bestiak,
berde zoragarriyak
soro, belardiak,
churi ta pozgarriak
ango baserriak.

Erriyan ari dira
lanian jendiak...
ots aundiya daukate
ekintzategiak,
ke beltza dariote
beren chiminiak,
gauzaz kargaturikan
karro ta gurdiak,
igarotzen zituzten
erriko kaliak.

Gizon batzuek dabiltz
farrez pasiatzen,
fabrikako nekeak
ala aztu-azten;
besteak baratzchuak
landarez apaintzen
emakumeak beren
echeak chukuntzen
eta neška-muñillak
kalian jostatzen.

Ikusten ditut gero
pozez beterikan,
langille-nagusiyak
denak baturikan;
nagusiyak ez dure
aunditasunikan,
ayekin jarduntzeko
ez ere lotsikan...
orrek laja ninduen
chit alaituriikan.

Bati galdetzen diot:
—¿emen ez da gerrik?

eta erantzuten dit:
 —Ez ere bearrik.
 ¡Ez degu, ez, geiago
 egiñ nai negarrik!,
 ¡ezta ikusi berak
 dakartzkin okerrik...!
 ¿alda pakia baño
 gauz obeagorik?

Emen bizi gerade
 guztiak pakian,
 aserrerikan gabe
 kanpo ta echian,
 aberats eta pobre
 batasun aundiyan,
 eziñ ikusiyikan
 ez da gure artian...
 orlako bentajarik,
 ¿bada gerratian?

Gerra ez dute sortzen
 gizon paketsuak.
 baizikan barren gaisto
 eta setatsuak,
 zeñak, mugi-azirik
 itzal dauden suak,
 uzten dituzten denen
 barrenak sutuak,
 eta alde guziak
 gero erraustuak...

Esnatu nitzan, bada

negon lo zorruan,
 ta berela berso au
 zan nere goguan,
 (Sempelar bersolari
 zanana munduan)
 «gerra zaleai sartu
 bala bat buruan
 ta aspertuko dira
 seguru orduan...»

Penak eta negarrak,
 denari kaltiak,
 besterikan ez dakar
 iñoiz gerratiak;
 lana ta zoriona
 dakartzki pakiak
 ori da nai duena
 Jaungoiko maitiak...
 ¡ichi zaizkagun bada
 gerrari atiak!

Eta izan dedilla
 pakia gurekin,
 zorionekuak izan
 gatezen berekin;
 ez dezagula sortu
 gerrik iñorekin,
 ¡pakia, bai, pakia!
 mundu guziakin,
 goitalchatu dezagun
 erri au orrekin.

ENRIKE ELIZECHEA.

